

Josip Vajs

17. X. 1865. — 2. VII. 1959.

Pred dvadeset i pet godina, 2. srpnja 1959., umro je msgr. dr. Josip Vajs, profesor teološkog fakulteta Karlova sveučilišta u Pragu. Velik dio života posvetio je proučavanju hrvatske glagoljske baštine, a mnogo je truda uložio u priređivanje liturgijskih knjiga za potrebe staroslavenskog bogoslužja u našoj Crkvi. Bio je također suradnik *Sv. Cecilije*. Budući da u vrijeme njegove smrti časopis nije izlazio, dužnost nam je da ga se sa zahvalnošću sjetimo u ovoj prigodi. Na sav se njegov rad ne možemo osvrnati. Dovoljno je izdvojiti nekoliko pojedinosti iz njegovog obilnog rada. Dvije njegove monografije, *Najstariji hrvatskoglagoljski brevijar* (Prag 1910, na češkom) i *Najstariji hrvatskoglagoljski misal* (Zagreb 1948), i danas su nezaobilazni priručnici pri proučavanju hrvatskoglagoljske liturgijske knjige. Josip Vajs je u hrvatskoglagoljskim brevijarima osobito proučavao one biblijske dijelove (Psaltir, Mali proroci) koji hrvatsku srednjovjekovnu književnost povezuju s prvim razdobljem slavenske književnosti.

Josip Vajs nije se međutim bavio samo kabinetskim istraživačkim znanstvenim radom (od čega je gotovo izgubio vid); od početka svojega zanimanja za glagoljicu i glagoljaštvo on je mislio i na praktične potrebe. Tako je prema tradicionalnom koralu priredio *Tri glagolske mise* (Krk 1905), i *Pěnije Rimskago misala* (Rim 1914). Za potrebe glagoljaških biskupija priredio je *Vesperal rimsko-slověnski* (vespere za sve nedjelje i blagdane kroz godinu, Krk 1907). Kad je pak naš episkopat odlučio da se glagoljski staroslavenski misal izda u latiničkoj transkripciji i kad je dobio za to dopuštenje Sv. Stolice, zamolio je upravo dra Josipa Vajsa da transkribira glagoljski tekst latinicom. On je taj posao obavio stručno na visokoj znanstvenoj razini i vrlo savjesno. Njemu dakako nije bilo potrebno latiničko izdanje glagoljskog misala, već našem glagoljaškom svećenstvu; a Vajs je već 1905. ishodio dopuštenje Sv. Stolice da se dopusti upotreba drugog izdanja glagoljskog misala koje je priredio njegov prethodnik u priređivanju hrvatskoglagoljskih liturgijskih knjiga, Dragutin Antun Parčić; raspačavanje toga glagoljskog misala bilo je obustavljeno zbog kleveta talijanskih protuhrvatskih i protucrkvenih novina kao da je here tično i da vrijeđa vjerske osjećaje. Tako je Vajsovom zaslugom, tri godine nakon Parčićeve smrti, Parčićev glagoljski misal u drugom izdanju postao pristupačan za liturgijsku upotrebu. Vajsovim pak latiničkim izdanjem staroslavenskog Rimskog misala služilo se glagoljaško svećenstvo sve do liturgijske reforme II. vatikanskog sabora i Pavla VI. Zbog svojih zasluga Josip Vajs bio je počašćen naslovom začasnog kanonika Prvostolnog kaptola zagrebačkog i Stolnog kaptola splitskog.

Josip Vajs bio je i suradnik *Sv. Cecilije*. U njoj je pisao o problematici transkripcije glagoljskog teksta latinicom i o naglasku u staroslavenskim liturgijskim tekstovima. Neke svoje znanstvene studije na popularniji način objelodanio je na stranicama *Sv. Cecilije* (npr. svoje istraživanje misnog kanona najstarijega hrvatskoglagoljskog misala).

Josip Vajs

Ovaj veliki znanstveni radnik, po rođenju stranac, našao je u našoj kulturnoj baštini predmet proučavanja, kome je ostao vjeran do posljednjih godina svojega života. Ne samo kao znanstveni radnik već i kao čovjek Vajs je bio povezan s Hrvatskom, osobito s otokom Krkom, na kojem je započeo svoj znanstveni rad i svoj praktični rad na očuvanju i unapređenju staroslavenskog bogoslužja. Dokle god je mogao rado se navraćao u Hrvatsku, osobito za ljetnih praznika, jer su ga s njom vezale znanstvene i ljudske veze. Priznanja za svoj mnogostruki rad primio je već za života i u svojoj domovini i kod nas. Još 1957. izdao je Staroslavenski institut u Zagrebu, nastavljajući djela što ga je započeo početkom stoljeća Josip Vajs u Staroslavenskoj akademiji u Krku, zbornik radova u čast Josipa Vajsa (Vajsov zbornik, Slovo 6-8). A ova obljetnica prigoda je da ga se sa zahvalnošću sjetimo i da u njegovu primjeru nađemo poticaj da svojoj kulturnoj baštini pristupamo i čuvamo je s onom ljubavlju kojom jo je pristupao Josip Vajs.

Josip TANDARIĆ